

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja trikrat na teden, vtorek, četrtek in sobota, ter velja po pošti prejeman, ali v Mariboru s pošiljanjem na dom, za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold., za četr leta 2 gold. 60 kr. — Za oznanila se plačuje od navadne četrstopenne vrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempelj za 30 kr. — Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Mariboru, v koroški ulici hišn. šte. 220. O pravništvu, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznamila, t. j. administrativne reči, je v tiskarnici: F. Skaza in dr., v koroški ulici hišn. št. 229.

Ministerske besede, dejanja in birokracija.

Povzdignili smo glas: dajte nam Slovincem poštene, z našim narodom misleče uradnike, odpravite sovražnike njegove s stolov, ktere davek našega naroda drago plačuje!

In ministri so obetali, obetajo še vedno, in pravijo: pritožite se, če se Vam krivica godi.

Evo vam pritožbe!

Mi ostanemo pri svoji besedi, ne samo da se nam ni še skoro nič starih krivic odpravilo, nego da se pod novim ministerstvom Slovincem nove krivice delajo, ter da, ako ministerstvo pošteno misli svoj program glede ravnopravnosti izpeljati, goljufajo in varajo ga viši in nižji spredaj in zadaj, na svojo korist, a na škodo našemu narodu!

Samo nekaj dokazov.

V Celji imata biti imenovana dva svetovalca deželne sodnije. Ministerski ukaz veli, da morajo kompetenti slovenski znati, in to je pravično, ker na spodnjem Štajerskem žive Slovinci (še 5% Nemcev ni.) Pa kdo je nasvetovan vladi? Čujemo da:

1. gospod Fridrih Perko.
2. gospod Viktor Leitmeier.

Od tveh dveh nobeden slovenski ne zna pisati, oba sta se izkazala za velika protivnika Slovincem. Govoriti zna eden slovenski toliko, kolikor zna 8 letno kmečko dete, drugi malo več. Če je torej tisti, ki ju je nasvetoval, zapisal, da znata, ni resnice govoril. Naj se preišče.

V Mariboru je nasvetovan g. Sok za adjunkta. Že smo rekli, in dotični broj na ministerstvo poslali, da Sok ne zna slovenski. Čujemo pa, da se je počelo novo povpraševanje, ali uradniki viši in nižji so sklopljeni kakor okrogli na verigi in držé vkup, in dozda z začudenjem slišimo, da je

gospod Sok nasvetovan s pristavkom, da zna dovolj slovenski!

To pa ni čudo, da se tako godi. Kajti v Celji in v Gradci stojé gospodje na čelu, ki so anražirani Nemci, protivniki Slovanov, možje ki imajo več zaslug za Berlin nego za avstrijske Slovence. Imenujemo le eno ime denes: Wasser! — Torej še enkrat „a capite piscis foetet.“

Ko bi že samo ti bili kompetenti, naj-bi bilo, izpričavati bi se še dalo tako kričeče dejanje.

Ali mi čujemo, da so se za imenovana mesta oglašali tudi slovenski juristi, ki so imenovanim kar znanja in izkustva tiče, več ko dorasli, a znajo tudi jezik našega ljudstva govoriti in pisati.

Mi smo tu naveli samo tri konkretne slučaje. Bog zna koliko jih je po vsej Sloveniji enacih, kterih ne zvemo, ker ni lahko pogledati za kulise naši birokraciji, ki kakor kaže dunajski „sekcionschef“ Fidler, same ministre vara.

Nemci.

Nek rusinski pregovor pravi: Nemeec je kakor vrba ako jo na potok posadiš, na vsaki zemlji raste in se razraste. In da je to res, vemo tako mi Slovinci, kakor skoro vsak narod, s kterim se Nemci dotikajo. Kakor je nekaj Grk v Indijo rinil, Rimljan ves svet obseči hotel, tako se Nemeec širi dan denes: Nemška „domovina mora večja biti“, nemški interesi se morajo varovati, kultura se mora na vzhod nositi, nemeec je pionir napredka — tako in drugače se olepševalno glasi samopridno razširjevanje samega sebe, včasih na smrtno škodo celo drugih, ki se morajo izpodrinuti tam, kjer hote novovsajeni rasti in razrasti se.

Povsod mu to ne ide srečno. Nasproti Rusu, Italijanu in Angležu ne more dosti narodno prodreti. Bolje se mu je pa godilo gledé družih slovanskih narodov. Do poslednjega časa se je množil v Čedah, med Slovinci, Poljaki, Magjari, Hr-

vati itd. A kako različno se je obnašal tu in tam!

Nemeec je ljubeznjiv, velik, spoštovanje budeč v svoji umetnosti in literaturi. Tu je proizvel velikanske podobe, h kterim mora ves svet z občudovanjem gledati. In njegovi nazori, ktere je v knjigo založil, nam bodo še dolgo za šolo služili, kamor bomo hodili učiti se.

A kako je drugačen Nemeec v praktični politiki in v življenji. Tu ga najdemo, da je brezoziren protivnik vsega nenemškega, kjer more, pa nasproti najbolj nemoško pokoren tam kjer ne more. Pri nas, na Českem, povsod kjer je imel Nemeec zaslonbo od vlade, ni zahteval samó da bi bil ravnopraven državljan z drugimi ravnopravnimi, svobodnjak med svobodnjaki. Ni nam hotel biti brat, nego varh, tutor, višji nego smo mi; zato ni bil zadovoljen, da je za sebe svoj jezik in svoje lastitosti ohranil, tudi nam jih je rinil, in ker smo hoteli in hočemo svoje ohraniti, svoje razvijati, tam upije: izdajalstvo, nemštvo se zatira, na pomoč!

Isto tako je bilo nekaj časa na Magjarskem. A ko so Magjari na vrh priplavili, kako neljubeznjivo se je tudi Nemeec razvil. Zatajil je svojo narodnost in delal se nekaj časa za Magjara. Svoje ime Schmied je prekrstil v Kováts, Feuchtinger v Moczary, Fleischer v Meszaros itd. Magjari so bili tega veseli in že so mislili, kako bode enako tem Nemeem pomagjaril se Hrvat, Srb, Rumun, ves narod od Adrije do Balkana. Ali kako kratko je bilo to veselje.

Prav kmalu so zapazili, da se poleg vse te zoperne, navidezne servilnosti Nemeec vendar le množi. Zato smo v zadnjem času čuli obupne glase iz magjarskih novin, ki tožijo, kako se pri njih germanizacija širi. Vidimo torej po eni strani, da so se Nemci na Magjarskem samo navidezno magjarili, da bi svoj vpljiv neopazovani tem laglje širili; na drugi strani pa vidimo iz teh tožeb, da magjarski element, ki so se ga nekteri drznili kot

Listek.

Anton Umek. †

Komaj smo pokopali enega naših najboljših delavcev na javnem polji narodnega prerojstva, še niso nehala prihajati od vseh krajev Slovenije znamenja hvalečnosti in priznanja, doneski za spominke rajnega urednika Antona Tomšiča, — že imamo naznanjati bitko novico, da je 15. t. m. umrl drug, za našo literaturo jako zaslužen mož, enako Tomšiču v cvetu moške starosti, urednik „Besednika“ in učitelj slovenskega jezika na celovški gimnaziji, Anton Umek.

Rajni je po svojem delovanji znan vsacemu, kdor [pozna] novoslovensko literaturo. V Janežičevem „Glasniku“, v „Novicah“ in „Danici“ je izšlo iz njegovega peresa mnogo pesem, ktere je potem Janežič v „Cvetji“ v dveh zveskih zbrane izdal. Posamezno večje delo „Okiškega“, kakor se je Umek iz početka s pesniškim imenom imenoval, je „Abuna Soliman“, v kteri opeva dela slavnega slovenskega misijonarja v Afriki, Ignacija Knobleharja. Ta knjiga se je več časa na ljubljanski gimnaziji rabila kot berilo v zgornjem gimnaziji.

Natančnih dat za obširnejši njegov životopis

nimamo pri rokah. Kolikor znamo, je to: Umek je zvršil v Ljubljani gimnazijo. Bil je eden najmarljivejših dijakov in se je že kot gimnazijalec udeležil narodnega dela. „Novice“ so ga tedaj, hvaleč njegovo duševno sodelovanje, imenovali prvaka gimnazije. Zvršivši gimnazijo je šel na dunajsko vseučilišče kjer je, osodo mnogih slovenskih dijakov deleč, ki so od doma brez podpore sami sebi in svoji sreči in nesreči prepuščeni, zvršil filozofijo in prevzel učiteljsko suplenturo v Celovci in uredništvo popularnega, beletristično-podučnega lista „Besednik“.

Čeravno Umek kot pesnik ne spada med naše prve pesnike, vendar ostane njegovo ime v častni drugi vrsti literarnih mož našega novejšega slovstva. Če se njegovim pešmim ne prizna globokost čuvstva, priznati se mora njegovim delom gladkost izraza in izbran jezik, kakoršnega mnogoteri slovenski pisatelj ni pisal, in ki je ob svojem času gotovo tudi v obče imel svoj upliv na naše pisanje.

Že nekaj let sem Umek ni kot pesnik nič delal, posebno pa kar je imel uredovanje „Besednika.“ Prozaični članki, ktere je za ta list pisal, se odlikujejo po svojem stilu. Umek je v nekterih teh člankov dokazal, da je med onim malim številom naših pisateljev, ki z najo popularno pisati,

in le škoda je, da je v zadnjem času dolgo belehal, kar mu je moralo veselje do dela jemati.

Priporočevaje ga vsem Slovincem v večem spomin, kterega je zaslužil, da se mu večno ohrani, opomenimo tu, da Umek mnogo svojih — posebno erotičnih — pesmi, ktere smo pri njem videli, ni izdal. Ako jih ni uničil, hvaležno bi bilo naše občinstvo za izdanje njegove literarne zapuščine.

Protestantovska vera na Kranjskem v 16. stoletji.

(Po Valvazorji.)

Nova protestantovska vera je tudi na Kranjskem sosebno med plemenitaši veliko privrženikov našla. Že l. 1527. 20. avgusta je Ferdinand, nadvojvoda avstrijski poslal kranjskemu deželnemu poglavarju Vitu Turnskemu pismo, ktero je na Kranjskem ostro prepovedalo v Rimu zavrženi Luterjev verski nauk. Ta prepoved se je morala razglasiti po vsej deželi. Toda malo je hasnila v tistih nemirnih časih. Vzglede mnogih nemških knezov in velikašev je tudi mnogo kranjskih gospodov spodbadal, da so širili novo vero.

Prvi, ki je očitno začel učiti protestantovsko vero, je bil ljubljanski kanonik Primož Trubar, v svojih pridigah je zagovarjal Luterjev nauk o obhajilu v obojni podobi in o zakonu duhovenskem

drugi kulturni element v monarhiji smatrati, ni pokazal nobene obrambene moči, ko je vso oblast imel.

Pri nas bi to bilo drugače. Mi nečemo, da bi se ta pest Nemcev, ki so med nami naseljeni, poslovanila. Naj bodo za sebe kar hoté, dovolj nam bode, da se rešimo njih sitnega, neopravičenega nadzorstva in šolmoštrovanja. Kolikor ima njih literatura, više izobraženje itd. moči v sebi, in če je ta sama po sebi opravičena, bode se kazala tudi med nami tako dolgo, dokler jih dosežemo. Doseči jih pa Slovani moremo, da, moremo jih v bodoče še preseči, ker v populariziranji vednosti, ki jo že nagromadeno najdemo, smo menda, če prav še tako zaničljivo o nas govoré, relativno in po našem početku sodeč hitreji in urnejši nego oni. Da pa nas nemštvo z močjo, ki v njem samem leži, ne bode preplavilo, nas izkustvo uči. Kajti med tem ko pred 20 leti v Mariboru morda ni bilo 5 narodnjakov, upamo si denes vendar naštetih jih vsaj 100 le tacih, ki imajo volilno pravo. Ista je po družih naših mestih, kjer se v najneugodnejših razmerah naša reč vendar le od leta do leta krepča, kar nam daje upanje in moč vstrajati v boji, tudi če ne zmagujemo še.

Domače in slovanske novosti.

— Šolski nadzornik drugega reda g. Anton Klodič je pridelen šolskemu svetovalstvu za Štajersko. — S tem imenovanjem moremo popolnoma zadovoljni biti in upamo, da bode g. Klodič z vsemi silami slovenske šole na spodnjem Štajerskem podpiral, in skušal nagomiljene krivice in nenaravnosti v naših ljudskih šolah in preparandijah odpraviti.

— Profesor Maksimilijan Pleteršnik, znan kot slovenski pisatelj, pride od tržaške na ljubljansko gimnazijo. — Dr. And. Vrečko, dozdaj asistent pri fizikalnem inštitutu na Dunaji je imenovan za profesorja na gimnaziji mariborski.

— Bivši avskultant pri c. k. sodnji v Mariboru gosp. Karl Sock, ktereга smo se na vse kriplje branili, je vendar „post tot discrimina rerum“ postal pristav pri sodnji v Mariboru in je tako „Justament-Adjunkt“; ali pa vsled tega imenovanja že slovenski brati zna, je še vsigdar nerešeno vprašanje. — Gosp. Vojteh Levičnik, avskultant v Zatičini, slovenščine izvrstno zmožen in narodnjak, pride za pristava v Slovensko Bistrico, kar bode gotovo vsacemu po godu, samo njemu menda ne. G. D. Kastelec, avskultant v Mokronogu slovenščine popolnem zmožen gre v nemško Ko-

čevje kot pristav; — gosp. Jože Drenik, pristav v Brežicah pa za okrajnega sodnika v Zatično. Gosp. Dragotin Kastelec bi bil vsakako po svojih jezikovih zmožnostih spadal v čisto slovensk okraj, razven, ako hoté Kočevjarje sloveniti, kar niti mi nečemo. To je zopet dokaz da Slovence stavlja v nemške kraje, potlej se pa izgovarjajo da slovenščine zmožnih uradnikov nemajo, da torej našim zahtevam ne morejo ustreči. Gospoda Drenika pa v tem oziru ne poznamo. Jako po godu pa nam je, da so avskultanta Zezulko premestili v Judenburg, kjer so za njegove politične nazore ugodnejša tla nego v Mariboru. Naj bi bili tudi za Sock-a znašli tudi kak Judenburg.

— Pod naslovom „Hrvatska in Srbija“ prinaša hrvatski „Branik“ članek, ki konstatira spremembo politike srbske vlade in pravi, da Hrvati z radostjo v njej smatrajo zarodek stalnih, ker na narodnih koristih osnovanih odnošajev. — „Kljubu opomeni, pravi, ktero dobivamo (Hrvati) iz Novega Sada, mi mislimo da je novi pot, ki so ga nastopili v Belemgradu, iskren, ker vsi obziri, vse okolnosti, vsi dogodjaji, napotujejo Hrvatsko in Srbijo na srčno prijateljstvo. Ali tega ne morejo zahtevati v Belemgradu, da hrvatska narodna stranka srbskemu regentstvu za voljo zavrže toliko plodnosno slogo s srbskimi brati v Hrvatski in Ogerski. V ljuti borbi z zajednim protivnikom čini hrvatska in srbska narodna stranka eno vojsko, ki more samo v največi edinosti končno zmago doseči. Kdor bi razbil ono vojsko, razbil bi vsako nado naše boljše bodočnosti. Ljuto neprijateljstvo med Belim gradom in Novim Sadom nam je tako poznato, kakor neljubo. Vemo, da vlada v Belemgradu veliko razdraženje, ki ima morda svoje veljavne uzroke; vemo, da je razdraženost tudi v Novem Sadu, ktero se laglje izpričati nego opravdati da. Dobra volja z obeh strani bo zacelila ljute te rane. Kolikor moremo mi, hočemo pomoči; ker samo potem, ako bodo vsi trije centri s prijateljstvom zvezani, moramo svoj cilj doseči. Da, ko bi hoteli daleč seči, morali bi dodati, da po dokazani posilnosti nemški, mora to naše prijateljstvo prekoračiti tako ozke meje in razširiti na druga mesta, ktera bode vsak misleč politikar sam uganil.“

— Na učiteljski shod v Zagrebu, ktereга se bodo kakor v zadnjem listu povedano, tudi Rusi udeležili, pošljejo tudi nekatere češke občine (smihovska, praška i. dr.) svoje učitelje.

— V Novem Sadu se ustanovlja srbska narodna tiskarnica na akcije. Razpečano je 272 akcij od 300. Za predsednika je izbran na skupščini 9. t. m. dr. Miletič. Društvo misli ku-

piti „Zastavo“ in ta časnik, ki izhaja v velikem formatu trikrat na teden, izdajati vsak dan.

— Česki „Pokrok“ piše pod naslovom „še eno o uradnikih“ obrambo proti razlaganju kakoršno so Nemci, t. j. ustavovorni časopisi, dali českomu (in našemu) tirjanju, naj se birokracija izčisti. „N. fr. Pr.“ kriči namreč zdaj, da Čehi (in Slovenci) hote nemške uradnike iz vse dežele pregnati, da je torej tu sovrašтво proti nemški narodnosti. „Pokrok“ to odločno zavrača in konstatira, da med birokrati, protivnimi českomu narodu, niso sami Nemci, nego žalibog tudi rojeni Čehi, da torej zahtevanje naj se odpravijo, ne more na nemški narod meriti.

O isti stvari pišejo tudi „Narodni Listy“ in pravijo: Pred dvema leti je „N. fr. Pr.“ vedno upila, naj se vsak uradnik odpravi, ki energično taborov ne razganja, ki na vso moč za ustavovorne kandidate ne agitira in terorizira. In mi naj bomo zadovoljni svoje največe neprijateljje, ki so nas proganjali, obdržati?

— Čehi ki so v Rusiji naseljeni, hočejo, kakor beremo v ruskih novinah, za sebe narediti — husitsko cerkev. Bogoslužje bode v českem jeziku in svečenik bode Čeh, a nadzor bode imel ruski sinod.

— Ruskemu carju namerava več odličnih ameriških meščanov iz Novega Jorka pokloniti v dar dve krasni podobi, kteri predstavljajo osvobodjenje ruskih kmetov in osvobodjenje ameriških črnih sužnjev.

— Kolera se v Rusiji čedalje bolj širi posebno ob reki Moskvi.

Koroško-slovenski tabor v Buhljah.

V zadnjem listu objavljeno vabilo na tabor v Buhljah, ki bo 6. avg. t. l., so podpisali sledeči gospodje:

Janez Krasnik, predsednik taborskega odbora, Štefan Primož, Rižnar, kmeta, Janez Razpotnik, Balant Božič, župnik, Anton Kesnar, duh. pomoč. Janez Pajer, Juri Kulterer, kmeta, Juri Vidmar, župnik, Janez Čibašek, farni oskrbnik, Tomaž Bister, župnik, Jože Beračnik, Lorenc Beračnik, Grega Tavšič, Jožef Tavšič, Janez Mužnar, Franc Karničnik, Miha Biconik, France Stumpf, Andrej Zvander, Tomaž Podobnik, Štefan Mikula, Matija Pintar, Boštjan André, Dragotin Majerhofer, Luka Astaj, Janez Kulterer, Jakob Bauer, Matevž Lajtner, Janez Sigic, Franc Blatnik, Franc Mikula, vsi kmetje, Vekoslav Ledvinko, kanonik itd. itd.

dokler ga ni škof ljubljanski odstavil in mu prepovedal pridigovanje. Ali vzeli so ga deželni stanovni in pa mestno svetovalstvo ljubljansko v svoje varstvo in mu l. 1532 prepustili Špitalsko cerkev, v kateri je zopet začel novo vero oznanjati; mnogo plemenitašev in meščanov je spravil na svojo stran.

Škof je poslal prošnjo do nadvojvoda, naj ga odpravijo, nadvojvoda je tudi tako povelje dal; ali nič ni hasnilo, ker so posvetni stanovni, po večem že protestantje, krepko za-nj potegovali se. Skusili so ga tedaj z lepo odstraniti. Dali so mu l. 1540 razpisano Ložko faro. Ali od tistod ga je pregnal Brizinski škof pod ktereга oblast je spadala tedaj Loka; tudi iz Laškega in iz Radeč, kamor je potem prišel so ga pregnali.

Med tem pa je v Ljubljani kedaj pa kedaj še kdo novi veri pristopil, tako kanonik Pavel Wiener; pa škof ga zatoži pri nadvojvodu l. 1547 in toliko opravi, da je moral iz dežele. Ravno tisto leto je prišlo škofu povelje od nadvojvode, naj Trubarja da ujeti in zapreti. Trubar je bil tedaj župnik pri svetem Jarneji na polji; pa izvohal je bil že prej kaj da nameravajo z njim in jo potegnil na Nemško, kjer je 14 let na različnih krajih kot protestantovski pastor bival. Ko hitro je zbežal so po zapovedi škofovi v njegovo hišo predrli in vse luterske spise in knjige vzeli ter

jih sežgali; Trubarja pa je škof iz cerkvene družbe izobčil.

Trubar je zapustil na Kranjskem še dva druga duhovnika, ktera sta bila novi veri udana, namreč Janeza Šererja in Jurija Kobilo. Ta dva sta se oženila, se drug drugega poročila in potem očitno s svojima ženama se kazala.

Kakor že l. 1542 so tudi l. 1548 deželni stanovni zopet poslali svoje poslance k državnemu zboru v Augsburg, tam rimskega kralja prosit, naj kranjske stanovne zavoljo avgsburškega veroizpovedanja več ne nadleguje. Ali mesto da bi bili uslišani, prišla je l. 1554 ostra prepoved obhajila v dvojni podobi v vseh deželah nj. veličanstva. Precej drugo leto 1555 so združeni stanovni Kranjske, Štajarske in Koroške dežele poslali kralju razum zbornega še drugo posebno pismo, v ktere-m so vsi razum duhovnikov očitno spoznali protestantovski nauk in so (bitko pritožili čez omenjeno prej) krepko protestovali zoper lanjsko prepoved. Kralj jim je vendar obljubil, da se bodo prihodnje leto v Avgsburškem državnem zboru verske reči poravnale.

Ko se je med tem na Kranjskem nova vera posebno med plemstvom le vedno bolj razširjala, je začel škof Urban sam proti njej pridigovati ter je posebno kmete opominjal naj ostanejo zvesti

veri svojih očakov, in naj se ne dajo premotiti gospodi. Najimnitnejša je bila pridiga, ki jo je imel v Kranji na praznik cerkvenega posvečenja. Ker je tam zelo ostro proti novi veri govoril, so se plemenitaši razjezili in mu njegovo obnašanje v ostrem pismu očitali. Ljubljanski škof pa jim je odgovoril, da je pripravljen očitno se opravičiti, in ko so bili kmalu potem stanovni v deželnem zboru zbrani je v pričo vseh ponovil vse to, kar je v Kranji bil zoper protestante rekel, ter pristavil, da je namenjen tudi v Ljubljani tako pridigovati, ker mu škofovska dolžnost veleva varovati prosto ljudstvo zapeljivih nauk,

Ko so sledečega leta 1556 Turki na Ogrsko pridrli in so v ta namen bili stanovni avstrijskih dežel na Dunaj sklicani, so porabili to priložnost pritožno pismo zastran verskih reči izročiti kralju Ferdinandu in ga prositi naj se vsem protestantom dovoli svoje pridigarje in učitelje imeti. Ali opravili niso drugega kakor da so se „Generalia“ in žugana ostra eksekucija začasno do prihodnjega državnega zbora ustavile. Ta čas pa so protestantje porabili, še bolj razširiti svojo vero.

L. 1559 je magister Mihael Tiffernus, rojen Kranjec, bogoslovski profesor v Tübingah ustanovil dve štipendiji za dva Kranjca, ki bi se na tamošnjem vseučilišču bogoslovja učila. Vsled tega

Dopisi.

—A. Iz Ljubljane 18. julija. [Izv. lop.] Kdor dopisnikov pisati kaj ne ve, o čitalničnih veseliceh kroži in denes zadene mene taka osoda. Ker pa navadno bralci slovenskih listov že nezadovoljni beró kolikor obširne toliko suhoparne in vedno enake popise o veseliceh, si bom prizadejal biti kratek. Nedeljska veselica v čitalnici je bila nenavadno številno obiskana, kar gre nekaj pripisovati fami, ktera je v podobi raznih porednežev raznesla vest, da pridejo Hrvatje, po kterih je vse povpraševalo in se radovedno oziralo. Petje je bilo prav dobro, da si bi bil zbor lahko krepkeji in smo jih mnogo videli, kterih bilo ni. Godba nam je posebno ustregla s prav srečno izbrano in novo sestavo narodnih pesmi, gosp. Grasel pa z izvrstnim govorom, zloženim po gospej Luizi Pesjakovi, kteremu je donelo večkratno navdušeno priznanje zlasti pri vrstah, tikajočih se hrvatskih bratov. Došlo je nekoliko telegramov, med kterimi se je posebno odlikoval krepkoj besedoj oni Rojanske čitalnice. Da je bilo živio- in slavaklicev v neštetem broji ter da je bilo mnogo tleska in pleska, se samo po sebi razume. Okolo polnoči je mladi svet zavrtel v čitalnični dvorani čile nožice in skazoval dolžno čast Terpsihori do belega dne. Če še dostavim, da je bil čitalnični vrt nekoliko dekoriran, da je bilo občinstva, kakor pri malem taborji, da jih mnogo ni dobilo niti prostora, da je vladal jako ugoden domač tón, bi bile glavne točke nedeljske veselice dogotovljene in razpravljene in moj dopis pri kraju.

Ker pa treba tvarino pobirati, kjer se dobi, naj omenim za slovenske statistikarje in take ki niso, še to, da se je v nedeljo v čitalnični dvorani iztočilo 28 sodčekov Kozlerjevega piva, kar je jako jasen dokaz prevelike vročine in primerno velike žeje. Ker pa že od žeje govorim, naj povem še malo dogodbico, ki mi ravno pade na pamet. Žeja je prignala in obdržala v pivarni na Šentpeterskem predmestji četvorico nadežnih nemčurjev tako dolgo, da so bili že v istem gotovem stanju, ko se mački „botra“ reče. Dva narodnjaka prideta tudi na vrt, se usedeta k sosednji mizi in se pogovarjata med seboj slovenski, kar je nemčurčke tako vzhitilo, da začno javkati „die Wacht am Rhein.“ Glasi so bili seveda hripavi in peli so, kakor bi žago pilil, pa vendar so spravili pesem čez en par taktov. Ko pa pridejo do „fest steht“, se zvrne pevec eden zbog prevelicega navdušenja znak in ker so mu morali drugi pomagati, niso utegnili izreči „und treu“ in tako je bila pesem in demonstracija spakedrana. Da se pri tej neprilici

narodnjaka nista jokala, je naravno, ker je bila situacija presmešna, pa vredna nade — še bolj pa pivapolnih junakov.

Iz Ptuj. 18. jul. (Izv. dop.) — Presvitli cesar je razstavnemu odboru dovolil za „cesarska darila“ 300 gld., ki so se razdelili na 4 darila; 2 po 50 gld. za vinogradnike in vinorejce, ki razstavijo najboljši pridelek svoje gorice, oziroma svoje kleti; 2 pa po 100 gld. za najlepšo kobilo in žrebico, ki še ni 3 leta stara. Razven tega je vlada dovolila 500 gld. podpore in pa 10 srebrnih svetinj, imenovane „državna darila“. Vsaki dan se oglašujejo razstavljalci, ter zahtevajo, da se jim prostor odkaže.

Iz Konjic 17. jul. (Izv. dop.) — V tukajšnji okolici se malo sliši ali čisto nič o narodnem gibanju. Zaspano rodoljubje se ne more vzbuditi, ker naši nasprotniki tukaj temveč rogovilijo. Kako dobro bi pač bilo tukaj narodno čitalnico osnovati. Kar se tukajšnjih uradnikov pri c. k. sodnji in davkariji tiče, znano je, da večina uradnikov slovensko v govoru tolče in tere, ali razve g. Kocmuta slov. jezika v govoru in pisavi zmožnega uradnika ne najdeš, ko bi po dnevu s svetilnico po tukajšnjih pisarnicah lazil. Če bode to še dolgo trpelo na naši slovenski zemlji, smo si sami krivi, kajti kmet, kteri davke plačuje, tudi naj zahteva ravnopravnost. V svojem njemu razumljivem jeziku naj se mu uraduje. A kaj pomagajo tirjatve, ako vlada našemu pravičnemu zahtevanju noče pomagati. —

Pred nekaj dnevi se je v Stranicaх ženitovanje obhajalo. Ženin, kteri v konjiški okolici stanuje, snubil je žensko iz Stranic. Pri tej priložnosti so tirjali tamošnji fantje od ženinovega očeta 100 gold. odkupnine, s tem pristavkom, ako se tej tirjatvi ne ustreže, ne pusté prej neveste pred oltar in iz občine ne. Ker pa oče tej tirjatvi ni ustregel, so razuzdani fantalini nevesti pred cerkvijo oblačilo raztrgali in njo sem ter tam suvali, tako da je nevesta s poškodovano obleko pred oltar stopila in poročena bila. Fantje s tem ne še zadovoljni, čakali so na odhod, ali ker so gostje več surovosti od njih pričakovali, se je po žandermerijo poslalo, ktera je kmalo na pomoč prišla in tako več nadleže goste rešila. Dokaz, kako je treba — narodnega izobraženja.

Politični razgled.

Skupni proračun (budget) za leto 1872, kteri je v delegacijah sklenen znaša 93,438.615 gid. Od teh pade na Avstrijo 65,145.402 gid. drugo na

Ogersko. Od cele svote gre samo za vojsko 79,234.186 gid.

Česki listi so poročali, da hoče ministerstvo želji českega naroda ustreči in tiste nemške uradnike iz Českega odpraviti, ki so za časa Giske postavljeni in so se udeležili proganjanja českih narodnjakov. A zdaj ministerski listi nimajo nič bržega dela nego trditi, da so one novice českih listov neresnične.

Magjarski časniki, posebno vladni se vretrenjaško vladajo nasproti Hohenwartovi politiki, ali bolje, nasproti njegovemu programu. Včeraj so bili protivniki domu poslanega rajhsrata, denes pa „P. Naplo“ glasilo zborove magjarske večine Nemce pod svoje, sicer res ne posebno trdno, krilo jemlje in zažuga Hohenwartu, naj se varuje Nemeem narodnost itd. oškodovati.

Nemško-bavarska vojska je praznovala svoje francoske zmage s sijajnim dohodkom v Monakovo. Mesto je bilo razsvetljeno in navdušenje baje veliko. Napiso so bombastično kazali, da so Nemci zdaj tako pijani svojih zmag, da kličejo „vso Evropo na korajžo.“

V Carigradu je Andrašijev agent izročil Ali-paši, turškemu ministru zunanjih reči pismo glede avstrijskega zastopnika Prokeš-Ostena, kterega bi kakor znano Magjari radi izpodrinili in s kacim svojim rojakom zamenili. Ali-paša baje ni prijazno odgovoril; poudarjal je namreč da bi sultanu neljubo bilo namesto imenovanega kako neznano osebo za poročnika bila.

Razne stvari.

* (Dramatično društvo) prične — kakor se nam poroča — drugi teden razpošiljati, knjige za četrto društveno leto 1870. Razum 6 vezkov „Slovenske Taliže“ kteri bodo obsegali 11 igrokazov, bodo dobili družabniki tudi zanimivo letno poročilo obsegajoče: poročilo, tajnikovo s kratkim ozirom na vso dosedanjo društveno delavnost, poročila blagajnikova, ktera utegnejo posebno zanimiva biti in se tudi ozirajo na prejšnja leta, in imenik družabnikov. Iz tega poročila je razvidno kako se je društvo razvijalo v štirih letih svojega obstanka v kljub temu, da število podpornih družabnikov nikakor ne raste v primeri k vspešnemu delovanju tega prevažnega narodnega zavoda. V tem oziru nam kaže imenik le jako pičel napredek. Ker je društvo, pričakovaje, da se izdatno pomnoži število podpornih družabnikov, dalo tiskati do

je veliko Kranjcev tam doktorstvo bogoslovja si pridobilo. (Za Valvasorja pa se že niso več delile te štipendije). Med tem so Kranjski deželni stanovi Trubarja zopet za svojega pridigarja v Ljubljano poklicali bili. Trubar ki je bil tačas, že nekaj slovenskih knjig natisniti dal, bil se je po 14 letnem bivanju na tujem zopet v svojo domovino podal. Toda drag je bil njegov prihod le protestantom, katoličani pa so ga težko gledali. Zato je l. 1558 Ferdinand, ki je bil zdaj že nemški cesar na mestu svojega brata Karla, dal povelje deželnim poslancem Kranjskim, naj Trubarja s tovarši: Janezem Šererjem, Kobilo Jurijem in Kasparjem Pokavecem iz Kranja v ječo zapro. Ker so pa stanovi v svojem sporočilu do cesarja rekli bili, da Trubar ni odpadel od prave vere, je moral pred Ljubljanskega škofa priti in se tam zavoljo svoje vere zagovarjati. Pa pokazalo se je da je udan novi evangelični veri. Prihodnje leto so morali dež. poslanci (Verordnete) zopet Trubarja h škofu poslati k verskemu izpraševanju, ktero se je vršilo v pričo deželnega oskrbnika (Land-Verweser), dež. poslanecev, veliko drugih plemenitašev in gospodov in pa ljubljanskega magistrata. 24 prasanj mu je predložil škof, ali na vsa ta prasanja je odgovoril v protikatoličnem smislu. Zato je rekel škof v svojem sporočilu, da ga Nj. veličan-

stvo ne more več trpeti na Kranjskem, tožil ga je še tudi, da se je drznil brez škofovega dovoljenja v špitalski cerkvi pridigovati, poročevati, krstiti itd. in mrličje pokopavati brez predpisanih ceremonij; da je seboj iz Nemčije pripeljal tiskarja, ki je tiskal zasramovalne pesmi zoper rimsko-katoliško duhovništvo; vrh tega da je 12 mašnikov, ki so tudi bili svojo vero zapustili in zarad tega bili od mnogih krajev pregnani, okoli po Kranjskem poslal ljuliko sejat med verno ljudstvo; in če so tem poslancem katoliški duhovniki zabranili pridigovanje v katoliških cerkvah, so pridigovali po plemenitaških gradovih, kterih lastniki so ljudstvo silili, da jih je moralo poslušati prihajati. Pa kakor se zdi, škofovo sporočilo ni imelo zaželenih nasledkov. Protestantovska vera se je le širila, tako, da so l. 1563 Trubarju že morali za pomočnika dati Sebastjana Krela, in v Ljubljani pri Leonardu Budini so napravili protestantovsko šolo s plačanim šolnikom.

L. 1565 pa je cesar Ferdinand umrl in notranje avstrijske dežele, združene v eno skupino, je prevzel v vladanje njegov sin nadvojvoda Karl. Zdaj so se reči spremenile.

Nadvojvoda je ostro prepovedal vsem protestantovskim pridigarjem posebno pa Trubarju še dalje v njegovih deželah ostati. Ob enem je tudi

Trubarjev protestantovski crkveni red odpravil in poleg težke kazni prepovedal. Sicer so deželni stanovi odpravili poslanstvo do nadvojvode, naj bi za Trubarja izprosili dovoljenje ostati v deželi; ali niso drugega dosegli, kakor da se mu je obrok odhoda podaljšal za dva meseca. Ko je določeni čas iztekel, moral je z otroci in ženo vred zapustiti domovino ter se podati na Nemško.

Tudi po drugih kranjskih mestih se je nova vera zmerom bolj širila. V Novem mestu so si meščani l. 1567 nekega Gregorja Vlahovica za svojega pridigarja izbrali; pa ker mu duhovništvo ni hotelo nobene cerkve prepustiti, je bil prisiljen v hiši gospoda Scheuer-ja pridigovati. Tudi v Krško je bil prišel neki Janez Weyxler, Krščanom od deželnih stanov za pridigarja priporočen. On se je drznil v farni cerkvi pridigovati in je s svojimi govori malo da ne vse meščane za novo vero pridobil. Nekokrat pa mu pride ravno med pridigo tamošnji župnik ter ga s prižnice in cerkve izpodi. Meščani pa so se vsled tega tako razljutili nad župnikom, da bi mu bili gotovo kaj žalega storili, ko ne bi bil še o pravem času pete odmaknil. Ko je pa nadvojvoda Karel vse na tanko zvedel kako se je godilo, moral je Krški župan, in ž njim dva meščana, ki sta bila šla po pridigarja, pred njega v Gradec priti, in tam jih je dal zapreti. (Dalje prih.)

voljno število knjig, ja mogoče še zmiraj pristopiti za četrto društveno leto, in dobijo vsi novi družabniki, ki pošljejo dotični letni donesek 2 gld. a. v. društvene knjige in letno poročilo. Pri igrokazih, ki so se tiskali se je poseben ozir jemal na potrebe slovenskih čitalnic, ktere naj tedaj ne zamude prilike, si z malim letnim doneskom oskrbeti lepo zbirko igrokazov. Le z vsestransko izdatno dejansko podporo bode moglo dramatično društvo častno izvrševati svojo jako važno a tudi jako težavno nalogo. Izrekati moramo srčno željo da bi pristopilo prav veliko število novih podpornih družabnikov,

* (Iz vižmarske okolice) nam dohaja pritožba o odboru kteremu je postaviti spominek vižmarskega taborja, prezira opravičene zahteve dotičnih prebivalcev, ktero pritožbo tu objavimo, da se morebiti še v enajsti uri krene na pravi tir da se — kakor bi po našem priprostem mnenji bilo pravilno — stavi spominek na taborišči, ne pa kje drugje.

* (Ptujška čitalnica) obhaja v nedeljo t. j. 23. t. m. god svojega predsednika, iskrenega Slovenca g. dr. Ploja. Bode tedaj beseda, ki se ob 8 uri zvečer prične s petjem. Potem sledi glediščna igra: „Ravni pot, najboljši pot“; — in za njo se bodo govori s petjem vrstili. Vsi preč. udje čitalnic in prijatelji slovanstva se s tem prav vljudno vabijo. Odbor.

* (Domača statistika.) Mi smo v predzadnjem listu po „Soči“ prinesli statistična data o Goriškem. Denes posnamemo po uradnem listu statistiko preivalstva na Kranjskem. — Kranjsko je štelu konca leta 1869 v 14. mestih, 23. trgih, 4194 vaseh, 463.273 prebivalcev. Med temi 220.009 možkih in 243.264 ženskih; po veri 462,374 rimo-katoličanov, 242 grških unitarcev, 307 grških neunitarcev, 3 armence, 212 luteranov, 22 judov, 2 sicer nekristjana. Po stanu: neoženjenih mož 143.330, oženjenih mož 68.058, udovcev 8620, ločen 1. Ženskih neomoženih 153.857, omoženih 71.928, vdov 17.479. Nobene ločene. Domovje: V Ljubljani, ki ima 22.593 stanovalecev, je 10.305 domačinov in 12.288 tujecev, t. j. ali taci ki spadajo pod kako drugo občino kranjsko (taci je 8842), ali pa pravih tujecev, ki spadajo deloma drugim kronovinam, (taci je 3095) deloma še Avstrijci niso (taci je 351). *) Domačih Kranjcev je na tujem stalno 57.250. Največ teh na Ogerskem (6540), v Primorji (4348), na Hrvaškem (3938), v vojni granici 671, na Českem 230, v Dalmaciji 135, na Štajarskem (3170), na Koroškem 2182, v Galiciji 18, na Spodnje-Avstrijskem 1541, na gornj.-Avstrijskem 590, v Tirolih in Vorarlbergu 349, v ne-avstrijskih zemljah 1539 in ne znano kje: 1248. — Za razumljenje nemškutarstva je zanimljivo zvedeti, da je na Kranjskem Nemcev tujecev: iz Nemčije 285, iz Spodnje-Avstrijskega 423, iz Zgornje-Avstrijskega 144, iz Švajce 102, iz Saleburga 31, iz Koroškega 801, iz Šlezije 84, iz Ogerskega 571, itd.

* (Darwin.) Nj. vel. cesar je potrdil volitev znanega angleškega natoroznanca Charles Darwin-a za dopisujočega inostranskega uda matematično-naravoznanskega razreda cesarske akademije znanosti na Dunaji.

* (Rothschild), znani žid vseh kraljev in kralj vseh židov je tako zagriznen sovražnik Nemcev, da je ukazal svojim poslom, ka morajo vsa darila, ktera jim je poklonil car Viljem pri odhodu iz grada Ferrières v Berlin poslati nazaj, sicer jih spodi iz službe. Posli so ubogali in „olle Willem“ je dobil svoja darila nazaj.

Ogrinčev kot.

Ker je gospod okrajni glavar planinski vsled svojega birokratičnega duha in družih enacih ne posebno hvalevrednih lastnosti postal naš stalni

*) Ti tujeji 3095 več 351, menda zdaj vladajo v Ljubljani. Uredn.

sodelavec in tako stereotipna figura kakor Müller in Schultze v „Kladeradatsch-u“, smo mu tudi odmerili poseben kot, v kterem bomo svetu javili njegovo uradno svojeglavnost in nepravičnost ter bičali nesposobnost tega vladnega organa. Naslanjaje se na Buffon-ov izrek: „Le style c'est l'homme“ podamo našim bralcem naslednji spis planinskega paše, iz kterega se razvidi, da ima mož preveč praznega časa, ter da, akoravno to drugim očitati hoče, vendar le sam prazno slamo mlati. Famosni spis se glasi:

Št. 4977.

Gospodu pervaku cestnega odbora, Francetu Hren-u v Begnah.

Na dopis od 1. junija 1871 št. 108 s kterim je on podpisano c. kr. okrajno glavarstvo počastil, ne gledé na nesposobnost in kaznjivost uloge, ktera ne tiče nobene cestne reči, odgovorim v stiski tolikanj potrebnih opravil:

Sklepe v cestnih rečeh po cestni postavi, cestni zbor ali njegovi pervak nima predlagati okrajnemu glavarstvu; drugi sklepi, kteri ne tičejo ceste, pa presegajo njegovo področje (Wirkungskreis); jih tedaj nima delati! ako jih pa dela, prazno slamo mlati; zakaj, nič ne veljajo; ininikakov ne vežejo; toraj tudi ne predpostavljeno okrajno glavarstvo, ktero je dolžan cestni odbor spoštovati! in njegove postavne ukaze vestno in natanjko spolnovati! nikoli pa se z njemo prepirati; zakaj, le pritožba mu je prosta, na visoko c. kr. deželno vlado, ako meni, da mu predpostavljeno okrajno glavarstvo kervico dela.

Kar pa gospod pervak v temu dopisu žuga, ako okrajno glavarstvo njegovega ukaza!! (sklepa cestnega odbora) ne bo spolnovalo, zavoljo nezrečeno veliko opravil in pomanjkanja uradnikov gospoda pervaka ne morem zagotoviti, da se bo zanaprej zmirom zgodilo, kar tirja dasiravno volje meni ne manjka, vsakemu želje spolniti, kakor hitro ne prelomim postave, in nikomur, tudi ne prošniveu kervice in škode ne storim.

Zagotoviti pa zamorem v potolaženje gospoda pervaka, da ga zanaprej, zdaj ko ni več župan, kot pervaka cestnega odbora, ako bo bolj, kakor do sedaj, cestno postavu spolnoval, in ceste oskrboval, da se bo moglo po njih brez nevarnosti za zdravje in življenje hoditi in voziti, nikakor ne po nemško ne po kranjsko nadleževal; ako me bo pa prisilil, po §. 25 cestne postave ravnati, tako ga že naprej za nezamiro prosim.

Konečno pa na podlagi cesarske postave od 20. aprila 1854, gospodu pervaku prepovem pisma, ali ukaze, naj bodo kranjsko, ali včas kadar ni, kranjsko pisati mogoče, nemško pisane in napisane (adressirt) nazaj vračati, da mu jih ni potreba spolnovati, kakor se je dosedaj zgodilo, in mu za vsaki prestopok te prepovedi kazen od deset goldinarjev zažugam, zakaj poglavitna reč je vendar le, da se postava in dolžnost spolni, in za sploh dobro skrbi.

Zoper to gospodu pervaku pritožba na visoko c. k. deželno vlado v 14. dneh prosta ostane.

C. k. okrajno glavarstvo Logaško v Planini 8. julija 1871. Ogrine l. r.

Taki so uradni odgovori gospoda Ogrincea na vloge vrlega gospoda Hrena, ki se poteza za narodno ravnopravnost.

Pretresimo tedaj ta „Meisterstttck“ nekoliko kritičnim okom: (Dalje prih.)

Za Tomšičev spominek.

Prenesek . 1249 gld. 70 kr.

G. Franjo Pevič, c. k. vojni oskrbniški uradnik v erdelj. Belemgradu	2 gld. — kr.
„ Janez Lenart, mašinist pri železnici v erdeljskem Belemgradu	1 „ — „
„ Karel Starej, c. k. svetnik pri vojnem staviteljstvu v erdeljskem Belemgradu	1 „ — „
Na Reki nabral gosp. F. Blaž 35 gld., darovali so:	
G. Franc Blaž, trgovec	5 „ — „
„ G. Blaž, trgovec	5 „ — „
Gospa Evgenija Blaž	2 „ — „
G. Marijan Derenčin, dr. bilježnik	1 „ — „
„ Tade Smičeklas, gimn. profesor	1 „ — „
„ Ivan Markovič, realke vodja	1 „ — „
„ L. Devet, posestnik	2 „ — „
„ J. Pečnjak, kavarnar	1 „ — „
„ J. Šoher, posestnik	1 „ — „
„ Svetko Depolli, trgovec	1 „ — „
„ Bičanič, fin. uradnik	1 „ — „
„ Straussgitel, trgovec	1 „ — „
„ Škender Jenko, knjigovodja	2 „ — „
„ Valentin Matežič, posestnik in brodar	2 „ — „
„ Ivan Zupan, gimn. profesor	2 „ — „
„ Šelander, fin. komisar	2 „ — „
„ A. Mazek, gimn. profesor	1 „ — „
„ Venceslav Plemelj, kr. upravitelj carinsk. skladištah	2 „ — „
„ Andrej Galatia, fin. nadzornik	2 „ — „

Skup . . 1288 gld 70 kr.

Oznanilo.

Podpisani odbor daje na znanje, da hoče za slovensko gledališko sezono 1871/72 engazirati s stalno mesečno plačo več moških in ženskih igralnih moči, osobito za spevoigro. Kdor želi o tej zadevi v razgovor stopiti z društvom, naj blagovoli svojo ponudbo poslati odboru dramatičnega društva do 15. avgusta, kjer zve tudi natančneje pogoje.

V Ljubljani, 18. julija 1871.

Odbor dramatičnega društva.

Drože

vedno frišne drože najfineje baže ima dan na dan na prodaj Ant. Reimprecht v Mariboru na glavnem trgu, na kar naj se blagovoljno obrača pozornost p. n. občinstva in gg. pékov iz okolice. (2)

P r v a

razstava v Ptuj,

obsegajoča

vse pridelke poljedelstva, gojzdnarstva, obrtnije, rokodelstva in živinoreje.

(9)

bode

od 21. septembra do 2. oktobra 1871.

Pridelki obrtnije in rokodelstva se lahko razstavijo iz celega avstrijskega cesarstva; pridelki vseh družih vrst pa le iz Štajera.

Vsi predmeti naj se blagovoljno naznanijo saj do 1. avgusta t. l. — Natanjčne programe in oglasilne liste zahtevajočim razpošilja

Razstavni odbor v Ptuj.